

Barn og bøker: Teikneserieroman med Nora Dåsnes

Vignett: barn og bøker – en podkast om barnelitteratur

F: Da visuelle har vatte viktigare i barnelitteraturen, har me vå inne på i dei to forrige episodane. No teke me fø oss dan siste sjangeren me har valt å sjå på som fremma leselyst hos barn, nemleg tegneserieromanen:

N: Jeg håper at flere voksne begynner å lese tegneserier bare fordi det er gøy. Og det er den letteste måten å skjønne greia og vite hva man skal kunne anbefale et barn, da.

F: Dette e da ein av våre mest kritikarroste tegneserieromanforfattara so seie, nemleg Nora Dåsnes. Sjøl om ho debuterte fø berre fira år sia, har ho rukke å vinna ein haug med prisar, blant anna Nordisk Råds barne- og ungdomsbokpris for ubesvart anrop i 2022. Men koss forklara ekspertane ka ein tegneserieroman e? Barnebokpanelet vårt har svar, har ved Erika på 12:

E: At man trenger det liksom ikke ... De snakker og tenker, men man leser liksom ikke alt. Man kan òg skjønne av å se på bildene. Man kan fortsatt skjønne hva det er. Man kan skjønne betydningen og handlingen og alt som skjer, men på en annen måte. Og det er veldig gøy. Jeg er veldig glad i tegneserieromaner. Ja, man kan tolke ansiktstrykk istedenfor å lese alt, og det kan jo være veldig gøy. Det kan òg være alle sjangerer. Det kan egentlig være en tegneseriemann.

N: Jeg tror de historiene jeg har lagd som grafiske romaner, fungerer best i det formatet, men For meg så handler ikke det valget om at jeg tror at det er det flest mulig unge vil lese. Det handler om at det er den formen jeg vil bruke til å fortelle historien. Fordi jeg alltid har elska tegneserier, selv om jeg også alltid har elska tjukke romaner med masse tekst.

F: Ja, koss blir ein eigentleg teikneserieromanforfattar? Da skada kanskje ikkje å kunna illustrera, får ein sei, og Nora Dåsnes studerte illustrasjon på Kingston-universitetet i London.

N: Da jeg kom tilbake til Norge og var ferdigutdanna, så trodde jo jeg at man fortsatt var litt der at hvis du skal starte som tegneserieskaper, så må du først ha en stripe i en avis og få det til å funke og liksom bygge seg opp derfra. Men så viste det seg at det hadde jo skjedd masse. Med norske tegneserier, på ganske kort tid. Så jeg klarte å få kontakt med et forlag, via bare å prøve å gjøre illustrasjonsoppdrag. Og så spurte de på Aschehoug om sånn: Men du har ikke lyst til å bare lage en egen bok? Så det er sånn, ja. Det er klart.

B: Nei, det vil eg ikkje, haha.

N: Så da ble det debutboka mi som heter "Ti kniver i hjertet", som er en blanding av dagbok og tegneserieform. Og så etter det så har jeg gitt ut to bøker til, i en ungdomsbok som heter "Ubesvart anrop", som handler om tida etter 22. juli. Og så en bok til for mellomtrinnet som heter "La skogen leve", som handler om miljøvern og aktivisme.

B: Og den grafiske forma som du har valt, korleis vil du beskrive den, og korleis landa du på den i forhold til kva du tenkte kunne appellere til ungar eller til lesarar?

N: Med den første boka så utvikla det seg veldig organisk. For da var den dagbokformen en viktig idé helt fra starten av prosjektet. Og de typiske dagbokromanene for barn, som "En pingles dagbok" og de har jo ofte små tegninger i marginen som liksom gir litt liv i dagboka. Så du begynte jo først med bare de dagboksidenene med tegning. Men så fikk jo jeg lyst til å vise, OK, men hva er det som skjer når hovedpersonen Tuva ikke skriver i dagboka? Altså hva er det på en måte som skjer i livet hennes utenfor boka? Og da var det naturlig for meg å tegne det ut i tegneserieruter.

B: Du nemnte at du var glad i grafiske eller illustrerte romaner sjølv då du var liten. Leste du masse? Og så har du andre forfattarar som inspirerte deg?

N: Jeg leste jo masse Donald, som mange gjør. Og så hadde vi mye Astrix-tegneserier hjemme. Og et utvalg av litt andre fransk-belgiske, spesielt, tegneserier. Jeg har en pappa som er glad i tegneserier, så da var liksom ... Det fantes Tommy og Tigeren som en del av de klassikerne. Og så var det en overgang, husker jeg, fra å lese det til å ... Det var vel rundt da vi begynte å ha om andre verdenskrig på skolen, så var pappa sånn: Her er en tegneserie om det som heter Maus. Og det var veldig ... for meg sånn ... Man har noen bøker man leser hvor man får en sånn: Oi, kan man gjøre dette? Og det var en av de bøkene for meg med å se hva du kan bruke tegneserier i mediet til.

F: En pingles dagbok, Gutta i trehuset, Amuletten – detta e nåken tegneserieromana so har vätte bestselgara og unge lesara har trykt bøkene te sitt bryst. Da har òg meir og meir lærara og bibliotekara gjort, sia da e masse so tyda på at da å ha illustrasjona sette i gang leselyste. Men ka med dan gode, gamle boke full av bokstava og ikkje eit bilde i mils omkrets?

N: Jeg tror at det er veldig viktig å også øve seg på langlesing og lesing uten bilder. Men jeg tror at hvis man har fått en sånn "jeg er ikke en leser"-type identitet som barn, som jo mange bare bestemmer seg for - at "Jeg er ikke en sånn type som leser", eller syns det er vanskelig å knekke lesekoden, og så går du kanskje i sjetten klasse, og de bøkene som handler om ting som er viktige for deg, det er bare bøker med masse tekst. Da blir det jo veldig demotiverende. Så en fordel med tegneserier er at selv om du ikke får øvd på langlesinga, så får du fortsatt øvd på lesing. Og man får også øvd på det å sitte og lese over tid. Selv om du blir fortere ferdig med en tegneserie, så sitter du og konsentrerer deg stille i mange timer i strekk. Som er en kjempeviktig ting å trene opp hvis du skal orke å lese de kapittelbøkene uten tegninger etterpå. Og en annen ting er jo at du øver deg på å lese bilder. Og det er også en viktig, mener jeg, lesekunnskap å ha. Så jeg tror jo det. Og at man får lesetrening. Man får en litt annen lesetrening. Og det er absolutt ikke alle tegneserier som er lettlest. Hvis man leser en del grafiske romaner for voksne, så krever det at du har lest og bygget opp tegneserielesekompetanse fra tidlig alder.

F: Frå å ve ein vaksensjanger fø dei spesielt interesserte, so har auken i både utgjevinga og sal og utlån av tegneserieromana vå betydele da siste tiåret, både fø vaksne og unga. Dar ein før kanskje måtte på Outland fø å få tak i anna enn Maus, som Nora nemnte, eller muligens Neil Gaiman sin Sandman-serie, so e da no eigne avdelinga på bokhandlane og bibliotekena. Barnepanelet vårt e glad i tegneserieromana, og veit godt om bøkene te Nora Dåsnes, so eg spør:

B: Kva gjer at ein får lyst til å lese disse bøkene?

A: Nora Dåsnes er en veldig bra forfatter, fordi hun har laget mange gode bøker. Og du kan se fra coveret: "Å ja, dette var interessant."

B: Så det er rett og slett litt korleis boka ser ut?

A: Ja, og det at du liksom ser det og tenker: "Å ja, ti kniver i hjertet." Kan det være sånn? Jeg lover. Kan det være musikk? Noe med stjernene? Kan det være noe med hjertene? Sant? Det har et ganske interessant navn. "Ti kniver i hjertet". Det er ikke liksom sånn "brødiskiven som reddet huset" til noen.

B: Det er litt kjekt med at det er ein spennende tittel. Ja, Erika?

E: Ja. Det gjelder kanskje ikke for alle tegneserier da, men jeg tror disse tegneseriene er veldig bra e at selv om det er bilder, og de er veldig fine å lese... Det er skrevet med sånn ... Ikke maskinskrevet håndskrift. Det er litt sånn slags man kunne ... Den første er jo en slags dagbok, og man kan liksom få alt fra deres perspektiv, og det er veldig bra tegnet og det er veldig bra skrevet.

F: Med andre ord drive unga tydelegvis å dømme boke itte omslaget, so kanskje uttrykket må modifiserast snart? I Ti kniver i hjertet som barnepanelet snakka so entusiastisk om her, so e da ganske komplekse og modne problemstillinga, men innpakninge lokka og kanskje da e noko med da at lesaren ikkje møte ein vegg av skrift:

N: det hadde jeg ikke tenkt på da jeg skrev "Ti kniver i hjertet", at det her kunne appellere til de som ikke leser så mye til vanlig. For jeg er jo en som elsker tegneserier, som også elsker å lese bare generelt. Så jeg er jo ikke i den målgruppa med ... Det er en del tegneserieskapere som også selv har slitt med annen lesing og selv har hatt dysleksi og har mer det perspektivet. Men jeg lager det bare for deg som tegneserier. Det er kult. Og så har det en veldig koselig bieffekt med at det er mer tilgjengelig, da, for de som ikke leser så mye til vanlig.

B: Så kvifor landa du på barnebøker?

N: Det var litt tilfeldig. Først så var det jo fordi som illustratør så havner du jo på barneavdelingen på forlaget, fordi det er veldig lite illustrerte bøker for voksne. Det er jo synd for de voksne egentlig. Men da fant jeg ut, egentlig ved å skrive "Ti kniver i hjerte", at dette er jo kjempegøy. Dette er jo den beste målgruppa. Og det har vært så morsomt å dra på skolebesøk. For de er jo såpass store at de skjønner

veldig mye, men de er fortsatt litt vanskeligere. Fortsatt litt barn, begynner å bli litt ungdom. Jeg syns det er kjempegøy.

F: Som nemnt i ein tidlegare episode so skjer da eit skifte i 12-årsalderen og da ser ut som tenåringane e dei da verkele e vanskeleg å finna rette bøke te og her dette mange lesara av, kan da verka som.

N: Jeg tror det er viktig med leseglede litt å få riktig bok til riktig tid. Og så er det jo bare å finne ... at man føler seg litt tatt på alvor av boka og historien. Spesielt når man begynner å bli litt større. Det tror jeg ... Jeg tror noe av det verste jeg visste, og jeg tror det verste mange barn vet, er jo å bli snakka ned til. Så det å finne noe som tar deg på alvor, uansett hvor du ligger i leseferdigheter og sånn, det tror jeg er veldig viktig for at det skal være gøy.

B: Nei, berre fortsett!

N: Jeg har tenkt på - jeg hadde en venninne på barneskolen, så jeg var også en sånn trekløvervennegjeng, og det var to av oss som elska å lese tjukke fancy bøker. Så var det en som ikke hadde den samme leseglupskheten, da. Men så kom "Hunger Games", oversatt til norsk. Da var hun bare sånn: Dere må lese denne, jeg leste den så fort, det var kjempespennende. Så jeg tror den ... Og det er et godt eksempel på det at når du prioriterer spenning og driv og et veldig tydelig språk. Jeg har skrevet i presens, som jeg også tror mange Barn og unge liker godt det, at du føler at du er veldig med i historien. At det er en driv. Det tror jeg er kjempeviktig. Det er noe jeg tenker på i mine bøker. Jeg tenker jo nesten at slutten av hvert oppslag, altså hver dobbeltside, er en bitte liten cliffhanger. Du skal ha lyst til å fortsette å bla gjennom hele boka, og så plutselig har du lest mye lenger enn du tenkte.

F: Eg nevnte i starten at Nora Dåsnes vann Nordisk Råds barne- og ungdomsbokpris for ubesvart anrop i 2022, som ho i tillegg vann Kulturdepartementets pris fø beste tegneserie fø, noko dei òg gav ho fø Ti kniver i hjertet, som ho òg vann Pondusprisen fø. Dåsnes må rett og slett kunna kallast ein kritikaryndling. Ka betyr detta fø å få nye lesara? Da e jo ikkje sikkert ungane akkurat får med seg desse prisane?

N: Ja, jeg håper jo at det gjør at barn får liksom får lov til å lese tegneserier av flere, for det er ofte hovedproblemet. Det er en utfordring for alle barnebokforfattere at vi får jo sjelden direkte kontakt med leserne. Vi skal gjerne forbi bibliotekarer eller foreldre eller lærere, som da gir bøkene videre til barna. Så jeg tror den kritikeranerkjennelsen for meg har først og fremst vært fint for å gjøre at de som er portvoktere, blir mer åpne for at tegneserier også er ordentlig litteratur. At det er bra ting som jeg kan gi til barnet mitt.

B: Kva tenker du at er jobben til formidlarane?

N: Jeg syns jo at alle jeg har møtt av bibliotekarer spesielt ... Jeg har møtt bibliotekarer spesielt som gjør en kjempejobb. Jeg får inntrykk av at det er veldig god kompetanse på tegneserie i bibliotek over hele Norge. Ofte så er det at

bibliotekarene kanskje er de som står og lobbyer for at jo, det er en ordentlig bok hvis barnet ditt vil lese tegneserie. Det er bra greier, det her. Så jeg tror på en måte at det har skjedd veldig mye der. Og at de er flinke til å finne riktig bok til riktig barn, for det er jo ... Og tegneserielesere er jo så forskjellige. Det er noen som helst bare vil lese fantasy, og noen som bare vil ha ting fra virkeligheten, og noen som bare vil lese alle Andre verdenskrig-tegneseriene. Men mitt inntrykk er egentlig at bibliotekarene gjør en veldig god jobb, og at lærere gjerne også syns at det er bra medium. Når jeg er på skolebesøk, merker jeg kanskje heller mer at de har jo ... det er jo i læreplanen at man skal lære om tegneserier. Så er det ikke alle som kanskje har lest så mye selv eller føler seg sikker på hva det er. De blir veldig glad for at det var fint at DKS-besøket handlet om tegneserie. For det er på læreplanen, men jeg vet ikke helt hvordan jeg skal snakke om det. Jeg håper at flere voksne begynner å lese tegneserier bare fordi det er gøy. Og det er den letteste måten å skjønne greia og vite hva man skal kunne anbefale et barn, da-

F: So da va dagens konkrete oppfordring om du enno ikkje heilt har gjett deg i kast med tegneserieformatet. Barnepanelet vårt har definitivt oppdaga både tegneserieromanen og Dåsnes-bøkene. Før me avrunda episoden so har Aksel og Erika nåken tanka om bøkene hennas og detta at dei kan setta seg so godt inn i hovedpersonane:

E: Jeg liker òg når man sier "hun tenkte", men jeg liker òg veldig godt når man er liksom den personen. Det er opplevd akkurat som den personen opplever det. Ja.

A: Det er sånn det er med Nora Dåsnes-bøkene. De går først fra denne veien til den veien til enda en venn. Ja, de er veldig bra. De har jeg ingenting galt å si om. Nei, ikke jeg heller. En ting jeg vil si er ... Håper Nora Dåsnes hører dette her.

F: Ja, barnepanelet e litt lite objektive her, men da får våga seg. Fø detta va dan siste episoden om sjanger og leselyst, so då takka me i Barn og bøker nok ein gong for følgjet og ikkje minst te Erika og Aksel. Fleire episoda finne du same plass so du fann denna her. Eg heite Brit Aksnes og te slutt:

N: Mitt navn er Nora Dåsnes, og takk for at du hørte på "Barn og bøker".